

Ida Oline Vardeberg Rom

Tjenesteytere sin erfaring og holdning til Alternativ og Supplerende Kommunikasjon blant barn og unge i tjenesteytingen.

Bacheloroppgave i Vernepleie

Veileder: Erik Søndena

Mai 2023

Ida Oline Vardeberg Rom

Tjenesteytere sin erfaring og holdning til Alternativ og Supplerende Kommunikasjon blant barn og unge i tjenesteytingen.

Bacheloroppgave i Vernepleie
Veileder: Erik Søndena
Mai 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for medisin og helsevitenskap
Institutt for psykisk helse



Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Tittel: Tjenesteytere sin erfaring og holdning til Alternativ og Supplerende Kommunikasjon blant barn og unge i tjenesteytingen.

Formål: Barn og unge som kommuniserer non-verbalt gjennom gester og kroppsspråk, har en manglende stemme i velferdssamfunnet. Dette på samme tid som tjenesteytere mangler erfaring knyttet til bruk av Alternative og Supplerende strategier, verktøy og/ eller metoder i sin tjenesteyting. Hensikten med denne oppgaven var å undersøke hvilke erfaringer og holdninger tjenesteytere hadde til alternativ og supplerende kommunikasjon i arbeidet med barn og unge i tjenesteytingen.

Metode: Oppgavebesvarelsen er utført som en litteraturstudie som inkluderer fem forskningsartikler hentet fra ulike fagdatabaser. Annen relevant teori inngår for å støtte opp under funn fra forskningsartiklene, samt problemstilling.

Resultat: Resultatene fra de fem forskningsartiklene viser til tjenesteytere sine erfaringer og holdninger til alternativ og supplerende kommunikasjon blant barn og unge i tjenesteytingen er varierende ut fra hvor en arbeider. Hovedfunnene i artiklene er fremhevet gjennom tre temaer som diskuteres i oppgaven: **1.** Barrierer som følge av manglende erfaring og opplæring i ASK, **2.** Omgivelser som fremmer bruk av alternativ og supplerende kommunikasjon, **3.** Tjenesteyterne sin rolle og ansvar i tjenesteytingen.

Konklusjon: Erfaringer og holdninger kan ses som en utfordring som påvirker tjenesteyterne sin mulighet for kommunikasjonstilpasninger blant barn og unge som er kommunikasjonssårbare. Flere av disse kommunikasjons-barrierene kan anses å løses ved tilrettelegging av omgivelsene eller gi opplæring knyttet til bruken av ASK strategier, verktøy og/ eller metoden. Ved å undersøke hvilke erfaringer og holdninger tjenesteytere som arbeider med barn og unge har knyttet til ASK strategier, verktøy og/ eller metoder. Kan det da tenkes at en senere vil kunne legge mer og bedre til rette for barn og unge som er kommunikasjonssårbare, ettersom man har mer erfaring om faktorer som påvirker den.

Nøkkelord: Alternativ og supplerende kommunikasjon, ASK, barn og unge, funksjonshemming, nedsatt funksjonsevne, helsepersonell, erfaringer, holdninger

Antall ord: 7205

Abstract

Title: Service providers experience and attitude towards Augmentative and Alternative Communication among children and youth in service provision.

Purpose: Children and youth who communicate non-verbally through gestures and body language lack a voice in the welfare society. At the same time, service providers lack of experience in using augmentative and alternative strategies, tools, and/ or methods in their service provision. The purpose of this study was to investigate the experiences and attitudes of service providers towards augmentative and alternative communication in their work with children and youth in service provision.

Method: The study was conducted as a literature review, including five research articles obtained from various databases. Additional relevant theories were included to support the findings from the research were included to support the findings from the research articles and address the research question.

Result: The results from the five research articles indicate that experiences and attitudes of service providers working towards augmentative and alternative communication among children and youth in service provision vary depending on the work context. The main findings, discussed in the study, are highlighted through three themes: 1. Barriers resulting from lack of experience and training in augmentative and alternative communication, 2. Environments that promote the use of augmentative and alternative communication, 3. The role and responsibility of service providers in service provision.

Conclusion: Experiences and attitudes can be seen as a challenge that affects service provider's ability to make communication adaptations for communication-vulnerable children and youth. Many of these communication barriers can be addressed by modifying the environment or providing training on the use of augmentative and alternative communication strategies, tools and/or methods. By examining the experiences and attitudes of service providers working with children and youth, it is possible to better accommodate and support communication - vulnerable children and youth, as we gain more knowledge about the factors that influence them.

Keywords: Augmentative and alternative communication, AAC, children, adolescence, disability, healthcare personnel, experiences, attitudes

Number of words: 7205

Innholdsfortegnelse

1.0	Introduksjon	1
1.1	Begrunnelse for valg av tema.....	1
1.2	Avgrensning av problemstilling.....	1
1.3	Formålet med litteraturstudien	2
1.4	Begrepsavklaring.....	2
1.4.1	Alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK)	2
1.4.2	Kommunikasjonskompetanse	2
1.4.3	Forståelse av funksjonshemming som begrep	2
1.4.4	Forståelse av begrepet tjenesteyter.....	3
1.4.5	Miljøterapeut og miljøarbeider	3
1.6	Oppgavens disposisjon.....	3
2.0	Teoretisk rammeverk	4
2.1	Kommunikasjon til og rundt barn og unge som er kommunikasjonssårbare	4
2.1.1	Alternativ og Supplerende Kommunikasjon (ASK).....	5
2.1.2	Barrierer ved kommunikasjon blant barn og unge som benytter alternativ og supplerende kommunikasjon	6
2.2	Tjenesteyteres kompetanse omkring kommunikasjon i miljøarbeidet blant barn og unge med reduserte kommunikasjonsferdigheter	6
2.2.1	Vernepleierens kjerne roller.....	7
2.2.2	Tverrprofesjonelt samarbeid og samhandlingskompetanse.....	7
2.3	Rettigheter og lovverk som støtter opp personer med reduserte kommunikasjonsferdigheter i Norge som velferdssamfunn.....	8
3.0	Metodisk tilnærming	10
3.1	Fremgangsmåte ved litteratursøk	10
3.2	Inklusjons- og eksklusjonskriterier.....	11
3.3	Søkehistorikk.....	12
3.4	Litteraturmatrise.....	14
3.5	Analyse av empiri	19
4.0	Redegjøring av resultater	21
4.1	Barrierer i bruken av alternativ og supplerende kommunikasjon strategier, verktøy og/ eller metoder, som følge av manglende erfaring og opplæring.	21
4.2	Omgivelser som fremmer bruk av alternativ og supplerende kommunikasjon.	21
4.3	Tjenesteyterens rolle og ansvar.....	22
5	Diskusjon	23
5.2	Barrierer som følge av manglende erfaring og opplæring i alternativ og supplerende kommunikasjon	23
5.3	Omgivelser som fremmer bruk av alternativ og supplerende kommunikasjon	24
5.4	Opprettholdelse av alternativ og supplerende kommunikasjon i tjenesteytingen	26
5.5	Metodiske overveielser	28
6	Konklusjon	29
7	Referanseliste	30

1.0 Introduksjon

I dette kapittelet vil presentasjon av valgt tema begrunnes, og problemstilling vil oppgis. Gjennomgående begrep i oppgavebesvarelsen vil defineres, og til slutt vil disposisjon for videre kapiteler legges frem.

Alle mennesker har en stemme, enten den er verbal eller non- verbal, i form av gester eller kroppsspråk. I mine tidligere arbeidsforhold har språk og kommunikasjon fått en sentral plass, der jeg hele tiden ønsker å forstå og utvikle egen kompetanse på området. Mine erfaringer og holdninger er med på å skape en for-forståelse, samt økt bevissthet i hvordan jeg som tjenesteyter kan opprettholde gode holdninger og som fremmer bruk av alternativ og supplerende kommunikasjon for målgruppen barn og unge.

1.1 Begrunnelse for valg av tema

Denne bacheloroppgaven baserer seg på Alternativ og Supplerende kommunikasjon og hvilke erfaringer og holdninger tjenesteytere har til bruken av strategien, verktøy og/ eller metoden i sitt arbeid. Temaet anses som relevant i vernepleierstudiet, da en stor oppgave er å kommunisere med tjenestemottakere med ulik grad av funksjonshemming og/ eller funksjonsnedsettelse, som vil trenge en alternativ kommunikasjonsform eller et supplement i deres kommunikasjonsintraksjoner med andre. Gjennom egen arbeidserfaring med barn og unge med funksjonsnedsettelser og en rekke særskilte behov, ble jeg introdusert for en ny dimensjon omkring samhandling ved bruk av Alternativ og Supplerende kommunikasjon. Dette ble ikke bare et hjelpemiddel for tjenestemottakeren selv, men også for meg som tjenesteyter. Der det bistår meg i å bedre forstå tjenestemottaker, samt bistår meg i å legge til rette for den enkeltes deltakelse, mestring og inkludering i hverdagslivet. På bakgrunn av dette var jeg nysgjerrig på om egen oppfattelse omkring bruk av alternativ og supplerende kommunikasjon var gjenkjennbar hos andre tjenesteytere, særlig ettersom det også anses å være stor variasjon i anvendelsen, samt hvilken opplæring en får ved ulike arbeidssteder.

Problemstillingen denne oppgavebesvarelsen vil besvare er som følgende:

«Hvilke erfaringer og holdninger har tjenesteytere som arbeider med barn og unge til alternativ og supplerende kommunikasjon i tjenesteytingen?»

1.2 Avgrensning av problemstilling

Denne oppgavebesvarelsen vil ikke ta utgangspunkt i funksjonsnedsettelse barn og unge har for å benytte seg av alternativ og supplerende kommunikasjon strategier, verktøy og/eller metoder i hverdagen.

1.3 Formålet med litteraturstudien

Denne bacheloroppgaven er en systematisk litteraturstudie basert på innsamlet empiri, der jeg har som formål å identifisere erfaringer og holdninger hos tjenesteytere omkring bruk av alternativ og supplerende kommunikasjon i tjenesteyting.

1.4 Begrepsavklaring

Den videre begrepsavklaringen er ment å bidra til å tydeliggjøre begrepene som benyttes i problemstillingen, samt er gjennomgående i oppgavebesvarelsen, eller begrep som kan tydes på ulike måter.

1.4.1 Alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK)

Alternativ og supplerende kommunikasjon forkortes til ASK, og denne forkortelsen vil benyttes aktivt gjennom oppgavebesvarelsen. Statped (2021) refererer til Alternativ og supplerende kommunikasjon som ulike strategier, verktøy og metoder som benyttes for å støtte kommunikasjon til personer med begrenset eller manglende verbalt talespråk. ASK er utviklet for å bistå personer i alle aldre, slik at de på lik linje med andre mennesker kan uttrykke seg og være en del av samfunnet (Statped, 2021). Det er denne forståelsen for begrepet oppgavebesvarelsen vil legge til grunn når en benytter begrepet ASK eller alternativ og supplerende kommunikasjon. Det vil veksles mellom overnevnte formuleringer, dette for å skape variasjon i språket gjennom oppgaven. Den engelske oversettelsen av alternativ og supplerende kommunikasjon er «augmentative and alternative communication», og dette forkortes til AAC.

1.4.2 Kommunikasjonskompetanse

Kommunikasjon anses svært sentralt for å oppnå og opprettholde god samhandling med andre mennesker. Det latinske ordet «communicare» omhandler å gjøre felles (Næss & Karlsen, 2015, s.16-17). Med en slik forståelse kan kommunikasjon forstås som en forutsetning mellom to mennesker eller flere for å skape interaksjon. Oppgavebesvarelsen vil legge denne forståelsen for kommunikasjon i bunn, men det vil også benyttes andre formuleringer som kommunikasjonskompetanse, effektiv kommunikasjon og kommunikasjonsårbarhet for å variere språket i oppgaven.

1.4.3 Forståelse av funksjonshemming som begrep

Ens forståelse av begrepet funksjonshemming vil varierer ut fra hvilken erfaring og holdning den enkelte tjenesteyter innehar. Tøssebro (2021) beskriver begrepet funksjonshemming som barrierer i omgivelsene og skyldes samfunnet sin manglende tilrettelegging blant variasjon hos mennesker. Forståelsen av begrepet funksjonshemming

vil i denne oppgavebesvarelsen ta utgangspunkt i tjenesteytere sin manglende tilrettelegging i tjenesteytingen, dette er å antas som en barriere som skaper funksjonshemming i hverdagen til tjenestemottakerne.

1.4.4 Forståelse av begrepet tjenesteyter

En tjenesteyter anses å være en person som yter tjenester til andre, eksempelvis personer med funksjonsnedsettelse. I den sammenheng vil begrepet tjenesteyter, kunne omhandle profesjoner som vernepleie, sykepleie og andre profesjoner.

1.4.5 Miljøterapeut og miljøarbeider

I denne oppgavebesvarelsen vil begrepet miljøterapeut anses som en yrkesutøver med treårig høyskoleutdanning innenfor helse- og sosialfag, og en miljøarbeider vil tilsvare en med fagbrev. Både en miljøterapeut og miljøarbeiders arbeidsoppgaver vil omhandle å legge til rette for at tjenestemottaker skal mestre egen hverdag ut fra egne forutsetninger og behov.

1.6 Oppgavens disposisjon

Denne bacheloroppgaven har en gjennomgående IMRAD struktur (Thidemann, 2020, s.68-70). På bakgrunn av dette har oppgavebesvarelsens første kapittel tatt for seg en introduksjon av tema og forforståelse. Videre vil neste kapittel ta for seg en presentasjon av besvarelsens teoretiske rammeverk som aktivt vil benyttes i drøftingen omkring oppgavens problemstilling. Hvordan empiri er fremskaffet og analysert vil begrunnes og forklares ytterligere i besvarelsens tredje hovedkapittel, omtalt som metodisk tilnærming. Hovedfunn fra forskningsartiklene danner grunnlaget for oppgavens resultatkapittel, før funnene omsider knyttes opp mot hverandre, gjennom teoretisk rammeverk som danner drøftingskapittel. Det er her grunnlaget for besvarelsen av problemstillingen vil skapes, og det vil oppsummeres og besvares i en avsluttende konklusjon.

2.0 Teoretisk rammeverk

Dette kapittelet vil ta for seg bacheloroppgavens teoretiske rammeverk og er bestående av tre deler som vil struktureres på følgende måte: 1. Kommunikasjon til og rundt barn og unge som er kommunikasjonssårbare, 2. Tjenesteyteres kompetanse omkring kommunikasjon i miljøarbeidet rundt barn og unge med reduserte kommunikasjonsferdigheter, 3. Rettigheter og lovverk som støtter opp personer med reduserte kommunikasjonsferdigheter i Norge som velferdssamfunn.

Overnevnte kapitler vil kunne bestå av tilhørende underkapitler, og disse vil alle i sin helhet benyttes og trekkes inn som bidragsyttere for å drøfte omkring, samt besvare oppgavens problemstilling.

2.1 Kommunikasjon til og rundt barn og unge som er kommunikasjonssårbare

Tetzchner (2019) viser til at om lag 6-12 prosent av alle barn har en språkforsinkelse eller språkvanske. Henvist i Tetzchner (2019) refereres det til ICD – 11 som skiller mellom utviklingsmessige talelydsvansker, taleflyttsvansker og utviklingsmessige språkvansker. I den sammenheng vil jeg trekke frem pragmatiske vansker som omhandler selve kommunikasjonen og bruken av språket. Dette viser til barnet eller ungdommen sin evne til å forstå andres kommunikative interaksjoner, samt evne for å kunne opprettholde kommunikasjon (Tetzchner, 2019, s.52). Språkutvikling påvirkes av ulike faktorer som blant annet funksjonshemming og manglende kommunikasjonspartnere som imøtekommer barn og unge sitt behov for tilrettelagt informasjon og kommunikasjon. Derfor er tjenestemottakeren helt avhengig av å ha en kommunikasjonspartner hvor utvikling av kommunikasjon kan oppstå, på bakgrunn av holdepunktet sender og mottaker.

Light (1989) referert i Næss og Karlsen (2015) fremhever viktigheten av tjenesteyteres evne til god kommunikativ kompetanse. Tilnærmingen viser til tjenesteytere sin kunnskap og ferdighet til å tilpasse seg etter kommunikasjonssituasjonen med tjenestemottaker. Gjennom en slik forståelse trekker Light (2003) frem tjenesteyteren sin kompetanse mot oppmerksomheten til psykologiske faktorer, som for eksempel tjenesteyteren sin motivasjon, holdning, trygghet og resiliens (motstandsdyktighet) i forståelsen av konteksten eller miljøet tjenestemottakeren befinner seg i (Næss & Karlsen, 2015, s.31) På den måten er det avgjørende at tjenesteyteren vurderer om tjenestemottakeren har behov for så kalt avhengig- eller ikke avhengig kommunikasjon i kommunikasjonsforsøket. Et eksempel på avhengig kommunikasjon kan være om tjenestemottakeren er avhengig av en annen person for å sette sammen eller tolke det som blir kommunisert. På den andre siden viser ikke avhengig kommunikasjon til tjenestemottakeren sin evne til å uttrykke seg

selvstendig slik at tjenesteyteren ikke er avhengig av å tolke det tjenestemottakeren formidler (Tetzchner & Martinsen, 2002, s.8).

Videre har Tetzchner og Martinsen (2002) utviklet og beskrevet tre funksjonelle grupper ved benyttelse av ASK. Den første gruppen kalles uttrykksgruppen og viser til tjenestemottakere som forstår mer av hva andre sier, enn hva de selv kan gi uttrykk for gjennom verbal tale. Eksempelvis kan øyestyrt talemaskin bidra til at barn og unge i uttrykksgruppen får formidlet det hen ønsker. Utviklingsgruppen er den andre hovedgruppen og omhandler tjenestemottakere som har behov for et alternativ eller et supplement frem til de utvikler et funksjonelt talespråk. For eksempel kan håndtegn eller grafisk kommunikasjonsbok benyttes for å støtte opp under tjenestemottakeren sitt talespråk. Til slutt finner vi språkalternativ gruppen som fremhever behov for ASK over tid eller hele livet for noen. Eksempelvis kommunikasjon som baserer seg på ikke språklige uttrykk av tjenestemottakeren, som dermed blir tolket av tjenesteyteren også kalt partnerfortolket kommunikasjon (Statped, 2021).

2.1.1 Alternativ og Supplerende Kommunikasjon (ASK)

Tetzchner og Martinsen (2002) presenterer alternativ og supplerende kommunikasjon som en annen måte å kommunisere på enn ved verbal tale. Eksempelvis er tegnspråk en alternativ kommunikasjonsform. Supplerende kommunikasjon beskriver derimot behovet for støtte- eller hjelpekommunikasjon. For eksempel er lav- eller høyt teknologiske kommunikasjonsmidler som penn og papir, kommunikasjonstavler, talemaskiner eller grafiske symboler slik som det engelske «Picture exchange communication system», som forkortes PECS (Næss & Karlsen, 2015, s.7). Statped (2021) viser i den sammenheng til at alle mennesker kan ha behov for alternativ og supplerende kommunikasjon, da det omhandler enkelt individer som har begrensninger i sitt språk og evnen til å uttrykke funksjonell tale (Statped, 2021).

En forutsetning vil også knyttes til evnen hos tjenestemottaker for innlæring av hjelpemiddelet. Samt at noen hjelpemiddel ikke vil benyttes aktivt av tjenestemottakeren, men vil være bidragsytende for dem i hverdagen. Eksempelvis vil tjenestemottakerne ha ulik grad av funksjonshemming, deriblant lett, moderat, alvorlig eller dyp psykisk utviklingshemming. Et tilretteleggingstiltak kan være benyttelse av dagsplan med PECS. Dette støtter tjenestemottakeren i forståelsen deres. De bruker de ikke for å uttrykke non-verbal tale, men benyttes som et supplerende kommunikasjon for meg som tjenesteyter for å formidle hva som skal skje. I flere tilfeller vil det ikke være nok å si til tjenestemottaker at vedkommende skal på badet og dusje. De må også ha et supplement

med PECS og tegn- til- tale, for å ha noe håndfast å forholde seg til. Dette vil være et tiltak for å støtte opp under tjenestemottakeren sin forståelse for hva tjenesteytere formidler.

2.1.2 Barrierer ved kommunikasjon blant barn og unge som benytter alternativ og supplerende kommunikasjon

Næss og Karlsen (2015) fremhever brukere av ASK sin manglende mulighet til å uttrykke egne synspunkter og ta del i valg som tas på vegne av tjenestemottakeren selv. På bakgrunn av barrierer knyttet til kommunikasjonsforsøk henviser Næss og Karlsen (2015) til en undersøkelse gjort av Kent- Walsh og McNaughton (2005). Funnene fra undersøkelsen indikerer kommunikasjonspartnere eksempelvis tjenesteytere ofte dominerende i samtaler ved brukergruppen som benytter ASK som sitt funksjonelle talespråk og/ eller uttrykksform. Dette understrekes gjennom tjenesteyteren sin formulering av lukkede spørsmål som gir tjenestemottakeren kun anledning til å svare ja eller nei. Videre vektlegger funn fra undersøkelsen vekt på tjenesteyteren sitt søkelys på hvordan kommunikasjonshjelpemidlet skal benyttes, samt teknikk. Som et resultat blir tjenestemottakeren sitt kommunikasjonsforsøk ved benyttelse av ASK, i flere tilfeller satt til side fordi tjenesteyteren ikke evner å imøtekomme det tjenestemottakeren forsøker eller ønsker å formidle (Næss & Karlsen, 2015, s.32).

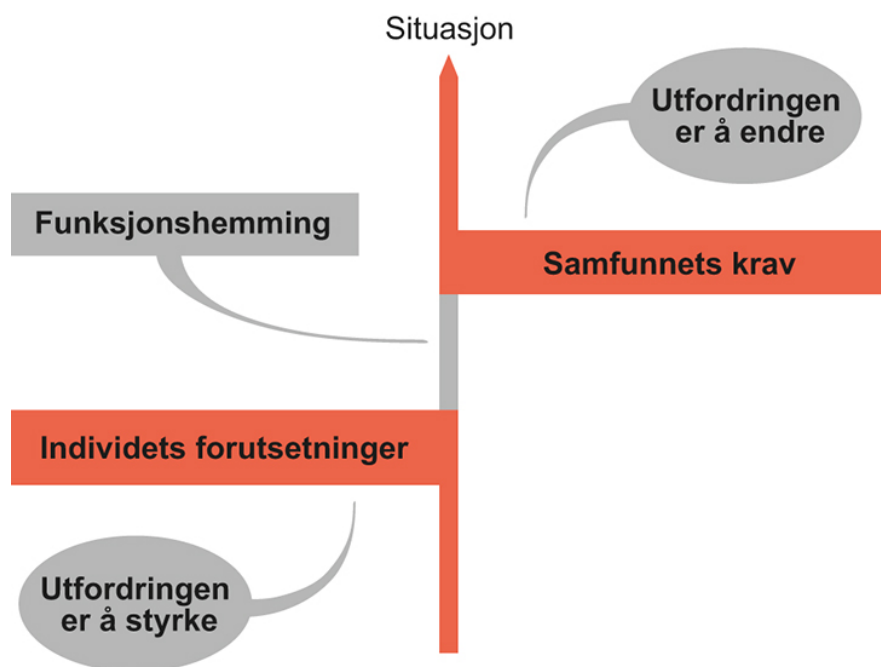
På bakgrunn av undersøkelses resultatet kan igjen sender og mottaker nevnes, da det omhandler tjenesteyteren sin tilretteleggelse for tjenestemottakeren sin mulighet til å delta aktivt i samhandlingen på lik linje med andre mennesker. Næss og Karlsen (2015) vektlegger derfor opplæring av jevnaldrende og tjenesteyterne rundt tjenestemottakeren. Gjennom opplæring av tjenesteyterne opprettes holdninger, kunnskaper og ferdigheter som vil ha betydning for tilrettelegging av kommunikasjon og kommunikasjonsmiljøet. Med dette fremholder Næss og Karlsen (2015) strukturelle forhold som for eksempel bemanning, kompetanse, mulighet for tverrprofesjonelt samarbeid for å lykkes i tilretteleggingen av kommunikasjons-interaksjoner (Næss & Karlsen, 2015, s.34).

2.2 Tjenesteyteres kompetanse omkring kommunikasjon i miljøarbeidet blant barn og unge med reduserte kommunikasjonsferdigheter

Sentralt å nevne i denne sammenhengen er GAP-modellen også kalt den relasjonelle modellen, som definerer funksjonshemming som gapet mellom individets forutsetninger og samfunnets krav. Vernepleieren må på bakgrunn av dette forstå og vurdere hvordan hen kan bidra til å redusere gapet, enten ved å styrke individets forutsetninger eller ved å redusere samfunnets krav (Brask et al, 2016, s.25-26). Ved å ha søkelys på miljøets betydning gjennom systematisk arbeid med kartlegging, planlegging, gjennomføring og

evaluering, kan det skapes rom for terapeutisk spontanitet og uforutsette muligheter (Nordlund et al, 2015). Dette understreker betydningen av en helhetlig tilnærming som tar hensyn til både individuelle behov og miljøet sin påvirkning i vernepleieren sin praksis. Nedenfor vil GAP-modellen illustreres i figur 1.

Figur 1: GAP- modellen (NOU 2016:17, s.30)



2.2.1 Vernepleierens kjerneverker

Brask et al (2016) henviser til Bruner og Vygotsky (1978) sitt perspektiv om «tjenestemottakeren sin mulighet til å utføre en handling med bistand i dag, til alene neste dag» (Brask et al, 2016, s.68). Ved en slik forståelse kan vernepleieren ses på som et «stilas» som ønsker å støtte tjenestemottakeren og bygge videre på ferdigheter vedkommende allerede innehar. I den sammenheng kan partnerperspektivet trekkes frem da det omhandler å anerkjenne det tjenestemottakeren uttrykker, slik at kommunikasjonsinteraksjoner oppstår. Brask et al (2016) understreker betydningen av å ta hensyn til både individuelle forutsetninger og rammefaktorer, som kan anses å bidra til økt mestringsevne og livskvalitet hos den enkelte tjenestemottakeren.

2.2.2 Tverrprofesjonelt samarbeid og samhandlingskompetanse

Tverrprofesjonelt samarbeid er en tilnærming der ulike profesjoner arbeider sammen for å løse en eller flere felles oppgaver for å nå et felles mål. Gjennom en slik tilnærming blir arbeidsoppgavene fordelt blant tjenesteyterne, hvor hver tjenesteyter blir ansvarlig for sin

del av oppgaven. Iversen og Hauksdottir (2020) viser til at tverrprofesjonelt samarbeid, forutsetter god samhandling mellom tjenesteytere. Tverrprofesjonell samhandlingskompetanse baserer seg på kunnskaper, ferdigheter, verdier og holdninger som er nødvendige for å lykkes. Iversen og Hauksdottir (2020) fremholder hensikten er å forbedre kvaliteten på helsetjenestene ved å involvere pasienter, brukere, pårørende og samfunnet. Dette danner grunnlaget for at tjenesteytere kan anses å kommunisere effektivt og tydelig med hverandre, samt samarbeide på en respektfull og verdsettende måte i møte med tjenestemottakere (Iversen & Hauksdottir, 2020, s.175-176).

2.3 Rettigheter og lovverk som støtter opp personer med reduserte kommunikasjonsferdigheter i Norge som velferdssamfunn.

Konvensjonen om menneskerettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne forkortes til CRPD. Skarstad (2019) fremhever konvensjonen sitt formål gjennom å *«fremme, verne om og sikre mennesker med nedsatt funksjonsevne fulle og likeverdig rett til å nyte alle menneskerettigheter og grunnleggende friheter og å fremme respekten for deres iboende verdighet»* (Skarstad, 2019, s.40). Videre teoretisk rammeverk vil derfor basere seg på artikkel 7 som omhandler barn med nedsatt funksjonsevne og artikkel 9 om tilgjengelighet, samt artikkel 21 som tar for seg ytringsfrihet og meningsfrihet og tilvalg til informasjon. Pasient- og brukerrettighetsloven §3-5 om informasjons form vil nevnes kort.

I CRPD fokuserer artikkel 9 på tilgjengelighet og fastslår at personer med funksjonsnedsettelse har rett til et selvstendig liv og deltakelse i samfunnet på lik linje med andre. For å oppnå dette er det avgjørende at omgivelsene er tilrettelagt slik at mennesker med nedsatt funksjonsevne har tilgang til det fysiske miljøet, informasjon og kommunikasjon på lik linje med andre. På denne måten er tjenesteyteren med på å forebygge diskriminering basert på nedsatt funksjonsevne (Regjeringen, 2006, s.12-13). Artikkel 7 i CRPD fastslår at alle barn med nedsatt funksjonsevne skal ha de samme mulighetene som andre barn og at deres synspunkter skal bli hørt og tatt i betraktning i henhold til alder og modenhet, på lik linje med andre barn (Regjeringen, 2006, s.11-12). Dette blir også understreket i FNs barnekonvensjon (1989) artikkel 23. Artikkel 21 i CRPD fremholder personer med nedsatt funksjonsevne sin rett til å uttrykke egne meninger, tilgang på informasjon, samt delta i offentlige liv på lik linje med andre. På den måten må tjenesteyteren sikre at informasjon og kommunikasjon er tilgjengelig og tilpasset den individuelle tjenestemottakeren sitt behov. Deriblant fremheves bruk av alternativ og supplerende kommunikasjon og andre hjelpemidler og strategier (Regjeringen, 2006, s.18-19).

Videre kan Pasient- og brukerrettighetsloven trekkes inn da §3-5 viser til informasjonens form. Paragrafen §3-5 (1999) har beskrevet det som følgende «*Informasjon skal være tilpasset mottakerens individuelle forutsetninger, som alder, modenhet, erfaring og kultur- og språkbakgrunn. Informasjonen skal gis på en hensynsfull måte*» (Pasient- og brukerrettighetsloven, 1999, §3-5). Dette kan knyttes opp mot «god praksis» gjennom at tjenesteyteren holder seg faglig oppdater og oppsøker informasjon slik for eksempel informasjon og/ eller kommunikasjon kan bedres slik som ved benyttelse av ASK.

3.0 Metodisk tilnærming

Dette kapitlet vil presentere bacheloroppgavens metodiske tilnærming. Kapitlet vil være bestående av fem underkapittel som vil struktureres på følgende måte: 1. Fremgangsmåte ved litteratursøk, 2. Inklusjons- og eksklusjonskriterier, 3. Søkehistorikk, 4. Litteraturmatrise, 5. Analyse av empiri.

Metoden i denne bacheloroppgaven er litteratursøk, også kalt litteraturstudie. Ifølge Thidemann (2019) innebærer dette, en benyttelse av datamateriale som har eksisterende kunnskaper omkring gitt tematikk. Metoden baserer seg på å innhente informasjon og kunnskap på en systematisk måte, for å belyse oppgaven sin problemstilling «Hvilke erfaringer og holdninger har tjenesteytere som arbeider med barn og unge til alternativ og supplerende kommunikasjon i tjenesteytingen?». Thidemann (2019) beskriver fremgangsmåten basert på å finne aktuelle søkeord, som er relevant for valgt problemstilling. På denne måten utvides søkeord og ordkombinasjoner, som resulterer i ulikt omfang av artikler. Ved søkeprosessen følges IMRAD struktur (Introduksjon, Metode, Resultat, Diskusjon), samt sammendrag (abstract) for en effektiv søkeprosess. Gjennom en slik søkeprosess blir oppmerksomheten flyttet frem og tilbake mellom artiklene for å finne de mest egnede for valgt problemstilling samt drøftingsdel (Thidemann, 2019, s.30-32).

3.1 Fremgangsmåte ved litteratursøk

For å sikre systematisk søk, ble PICO- skjema (Population/ Patient/ Problem, Intervention, Comparison, Outcome) benyttet. På bakgrunn av litteraturstudien er ikke «C» benyttet da det innebærer å sammenligne to typer tiltak. Gjennom benyttelse av PICO- skjema oppfylles Thidemann (2019) sin beskrivelse av systematisk søk som viser til at søket er planlagt, begrunnet, dokumentert og etterprøvbart (Thidemann, 2019, s.82-84). Tabell 1 viser til søkeord i PI(C)O- skjema.

Tabell 1: PI(C)O - skjema

P	Population/ Patient/ Problem Hvem?	Helsepersonell / Miljøterapeuter / Miljøarbeider som arbeider med barn og ungdom
I	Intervention Hva?	Alternativ og Supplerende kommunikasjon
C	Comparison Sammenligning av to tiltak	Ikke relevant for oppgaven
O	Outcome Resultater	Perspektiver og oppfatninger Erfaringer og holdninger

For å bli bedre kjent med ulike databaser, innledet jeg med litteratursøk i fagdatabasen PubMed og Cinahl. Her benyttet jeg norske ord og ordkombinasjoner, men dette ga ingen aktuelle treff på vitenskapelige forskningsartikler. På bakgrunn av dette ble engelske søkeord og ordkombinasjoner benyttet for å utvide mulige datamateriell. Fagdatabasene PubMed og Cinahl inkluderer publikasjoner innen helse og medisin, samt sykepleie. Søkeordene «Healthcareworker», «Augmentative and alternative communication» og «experience» knyttes opp mot problemstillingen sine kjernebegreper. Gjennom utvidet erfaring i søkeprosessen ble så kalte mesh tags benyttet for å finne synonymer som kunne utvide søkehistorikken til flere relevante artikler (Thidemann, 2019, s.86).

3.2 Inklusjons- og eksklusjonskriterier

Inklusjons- og eksklusjonskriterier ble opprettet for å tydeliggjøre hva som var aktuelt søkemateriell. Tabell 2 viser til valgte inklusjons- og eksklusjonskriterier basert på valgt problemstilling. Ved gjennomføring av litteratursøk ble AND benyttet for å få treff som omhandlet søkeord én og to, mens OR ble hensiktsmessig å benytte for å sikre treff som tok utgangspunkt i enten søkeord én eller søkeord to (Thidemann, 2019, s.87).

Tabell 2: Inklusjons- og eksklusjonskriterier

Inklusjonskriterier	Eksklusjonskriterier
Barn og ungdom mellom 0 – 18 år.	Unge voksne og eldre.
Helsepersonell, miljøterapeuter/ miljøarbeider og/ eller pedagogisk personell i skole.	Foreldre og barn
ASK	Hvilken funksjonshemming barnet eller ungdommen har
Kommunikasjon	
Erfaringer, holdninger og oppfatninger	Foreldre og barn sine perspektiver, holdninger og erfaringer.
Publikasjoner mellom 2012 - 2023	Publikasjoner eldre enn år 2012
Fagfelleverderte artikler	Ikke fagfelleverderte artikler

På bakgrunn av Thidemann (2019) sin beskrivelse av systematisk søk, dokumenterte jeg i en egen tabell søkedato, søkeord og databaser. Ved hjelp av denne fremgangsmåten ble tiler i søketreffene i de ulike databasene lest, sjekket for duplikater og lest abstract (sammendrag) basert på tittelen sin relevans for valgt problemstilling. Her ble utvalgte artikler lest i fulltekst og vurdert kritisk for å sikre kvalitet og gyldighet opp mot oppgavebesvarelsen sin problemstilling (Thidemann, 2019, s.81-91). Dette fører til at

problemstillingen ble kontinuerlig vurdert i forhold til funn fra artikler, samt om funnene samsvarte med hva jeg ønsket å finne ut av.

Basert på inklusjonskriteriene og relevans for valgt problemstilling, skulle jeg ta utgangspunkt i kvalitative forskningsstudier. Kvalitative forskningsstudier undersøker menneskelige egenskaper som erfaringer og holdninger (Thidemann, 2019, s.76). Metoden kjennetegnes bruk av intervju. Ved benyttelse av sjekklister om kvalitativ metode fra Helsebibiloteket (2016), ble artiklene vurdert nøye. På bakgrunn av manglende funn i kvalitative studier, benyttet jeg også studier som var utført etter kvantitativ metode. Kvantitativ metode benyttes derimot for å samle inn data gjennom spørreskjema med satte svaralternativer, for å få målbare enheter som tall og objektive data (Thidemann, 2019, s.75-76). Forsknings artiklene som baserte seg på en kvantitativ metode, ble også sjekklister fra Helsebibiloteket (2016) benyttet for å vurdere artiklene nøye. Artiklene ble også kontrollert i kanalregisteret hos Norsk senter for forskningsdata (NSD, u.å), hvor artiklene ble vurdert til å være fagfellevurderte tidsskrifter og dermed kvalitetssikret for litteraturstudien.

3.3 Søkehistorikk

Etter anbefaling ble Thidemann (2019) sin beskrivelse om søkehistorikk benyttet for å definere aktuelle databaser som ble benyttet. Søkehistorikken tar utgangspunkt i innholdet fra det siste søke som ble gjort i databasene, som førte til resultat av utvalgte artikler. På bakgrunn av søkehistorikken sitt omfang, fremstilles søket forenklet i tabell 3, men vil utdypes nærmere i dette avsnittet. Søkeord som ble sentralt å utforske var «Healthcare workers», «Healthcare professional», «Dissability nurse», «Social educator», søkeordene ble gjennomført ved å benytte mesh tags som omhandler å finne synonymer av valgte ord. På denne måten ble søkeordene utvidet, og det ble benyttet OR mellom for å skille mellom ulike tjenesteytere. Videre ble søkeord som «Augmentative and alternative communication», «AAC», «Augmentative and alternative communication systems», «Assistive thecnology», benyttet som søkeord med mesh tags, samt med OR for å skille mellom ulike ASK strategier, verktøy og/ eller metoder. Til slutt ble søkeordene «Experiences», «Preceptions», «Attitudes», «Perspective», benyttet for å konkretisere søket. Et eksempel på hvordan søkene ble satt sammen synliggjøres i tabell 3.

Tabell 3: Søkehistorikk

Søke dato	Søk nr.	Søkeord og ordkombinasjoner	Avgrensninger Database	Antall treff	Leste abstract	Leste artikler	Artikler inkludert
28.03.23	1.	Healthcare workers AND Augmentative and alternative communication AND Experiences	Cinahl Årstall: 2012 – 2023 Alder 0 – 18år	67	5	1	1) Healthcare professionals use of AAC in a intensive care unit: a survey study
18.04.23	2.	Healthcare workers OR Healthcare personnel AND Augmentative and alternative communication OR assistive technology AND Experiences OR Attitudes	Cinahl Årstall: 2012 – 2023 Alder: 0 – 18år	29	6	4	2) Swedish registered nurses perceptions of caring for patients with ID 3) Barriers facing social workers undertaking direct work with children and young people with a learning disability who communicate using non-verbal methods
24.04.23	3.	Disability nurse OR Healthcare worker AND Augmentative and alternative communication OR communication systems OR AAC	PubMed Årstall: 2012 – 2023 Alder: 0 – 18år	32	12	4	4) Knowledge and experinces with AAC by paediatric nurses: A pilot study
25.04.23	4.	Healthcare workers AND Augmentative and alternative communication OR Communication aids for persons with disabilities OR Communication methods AND Experience OR perspective OR perception OR Attitudes	Cinahl Årstall: 2012 – 2023 Alder: 0 – 18år	86	10	4	5) Practitioner´s perceptions of the picture exchange communication system for children with autism.

3.4 Litteratormatrise

Litteratormatrise ble benyttet som et hjelpemiddel for å fremstille artiklenes viktigste informasjon i en tabell. Utgangspunktet for tabell 4, 5, 6, 7 og 8 er inspirert av Thidemann (2019) sin henvisning av litteratormatrise tabell 11 som viser et konkret eksempel i utførelsen (Thidemann, 2019, s.95).

Tabell 4: Litteratormatrise 1

CINAHL	
Full referanse	Simmons, A., McCarthy, J., Koszalinski, R., Reilly, K. & Hamby, E. (2019). <i>Knowledge and experiences with augmentative and alternative communication by paediatric nurses: a pilot study</i> . Disability and rehabilitation: Assistive Technology, 2021, Vol. 16 (6), s. 567 – 579. https://doi.org/10.1080/17483107.2019.1685015
Hensikt	Studien baserer seg på å beskrive erfaringer og holdninger som pediatrik akuttsykepleiere har knyttet til deres kunnskap og opplevd relevans til ASK for sin pasientpopulasjon.
Metode	Benyttet blandede metoder, deriblant kvantitativ undersøkelse og kvalitative intervjudata. Undersøkelsen besto av tjuette spørsmål med fire underkategorier. Intervjuet ble utført som semistrukturerte intervju og ble gjennomført etter undersøkelsesdataen var avsluttet.
Utvalg	46 deltakere, deltok på spørreundersøkelsen. Sykepleierne sin erfaring varierte fra seks måneder til mer enn ni år. 6 sykepleiere deltok på semistrukturerte intervju, erfaringen varierte fra fire og et halvt år til 28 år. Pasientgruppen hadde en variabel fra 0 – 21 år
Hovedfunn/ Resultat	Analysen identifiserte følgende tre hovedtema: 1. Klinisk erfaring og utdanning/ opplæringsbakgrunn 2. Behovet for ASK opplæring i daglig hverdag 3. Tilgang til og bruk av ASK verktøy / strategier
Kvalitetsvurdering	Styrker: A) Behov for ASK intervensjon markers. B) Søkelys på tverrfaglig samarbeid. Svakheter: A) Kun et pediatrik sykehus ble vervet til å delta i studien, (liten prøvestørrelse). B) Kun 6 sykepleiere ble intervjuet, kontra de 46 deltakerne som deltok på spørreundersøkelsen. C) Begrenset forskning på den pediatrike befolkningen på området effektiv kommunikasjon ved hjelp av ASK
Etisk vurdering	Etisk godkjent av Instiutional Review Boards (IRBs) ved University of Tennessee, Knoxville (UTK) og East Tennessee Children´s Hospital før data innsamling. Anonymitet ved innsamling av deltakerdata.
Relevans	Studien støtter opp under valgt problemstilling, hvor funnene indikerer helsepersonell sin manglende erfaring til ASK hjelpemidler og/ eller strategier i sin tjenesteyting. Funnene tar også utgangspunkt i hvilken tilgang helsepersonellet hadde til ulike verktøy og strategier til ASK.

Tabell 5: Litteraturmatrise 2

CINAHL	
Full referanse	Prynallt – Jones, K, A., Malcolm, Carey. & Doherty, P. (2018). <i>Barriers facing social workers undertaking direct work with children and young people with a learning disability who communicate using non- verbal methods</i> . The British journal of social work, 2018, Vol. 48 (1), s. 88 – 105. https://doi.org/10.1093/bjsw/bcx004
Hensikt	Studien undersøker erfaringer og holdninger til en liten gruppe kvalifiserte sosialarbeidere i deres kommunikasjonsforsøk med barn og unge som har en funksjonsnedsettelse eller lærevanske som kommuniserer non-verbalt. Erfaringen som beskrives tar også utgangspunkt i hvordan utøverne støtter målgruppen i kommunikasjonsforsøk.
Metode	Kvalitativ metode, basert på semistrukturerte intervjuer. Intervjuene varte opp mot én time og ga grunnlaget for funn i resultatdelen.
Utvalg	<u>Sju kvalifiserte sosialarbeidere</u> , seks kvinner og én mann. Erfaring varierte fra to til tolv år, med et gjennomsnitt på syv år. <u>Barn med følgende behov:</u> A) Alvorlig lærevansker, støttet av en erklæring om utdanningsbehov. B) Alvorlig fysisk funksjonshemming. C) Betydelig grad av synshemming/moderat, alvorlig hørselstap eller døv. D) Komplekst autisme spektrum lidelse med alvorlige lærevansker. E) Ulike komplekse medisinske tilstander.
Hovedfunn/ Resultat	Analysen indikerte tre hovedfunn: <ol style="list-style-type: none"> 1. utfordringer med kommunikasjon 2. Barrierer for direkte arbeid 3. Engasjement
Kvalitetsvurdering	Styrker: A) Kun kvalifiserte sosialarbeider som spesialiserte seg på arbeid med funksjonshemmede barn som kommuniserer ved hjelp av ikke verbale metoder kunne delta. B) Alle deltakerne hadde erfaring med ikke- verbal kommunikasjon eller brukte PECS direkte i deres arbeid med barn. Svakheter: A) Liten gruppe med tjenesteytere B) Variabelt kommunikasjonsnivå hos barna, utfordrer fagpersonen sin evne til å tolke. C) Manglende opplysning om hvilken opplæring utøverne hadde mottatt.
Etisk vurdering	Etisk godkjent fra en etisk komité ved et universitet der prosjektet var basert. Alt data fra studien er gjort anonymt.
Relevans	Studien er relevant i forhold til valgt problemstilling da utfordringer med kommunikasjonsintrasjoner settes fokus på, som igjen er med på å skape barrierer for direkte arbeid samt viktigheten av å ha engasjement i personal gruppen for vellykket samhandling.

Tabell 6: Litteratormatrise 3

PubMed	
Full referanse	Jansson, S., Martin, T, R, S., Johnson, E. & Nilsson, S. (2019). <i>Healthcare professionals' use of augmentative and alternative communication in an intensive care unit: a survey study</i> . Intensive & critical care nursing, 2019, Vol. 54, s. 64 – 70. https://doi.org/10.1016/j.iccn.2019.04.002
Hensikt	Studien baserer på å beskrive helsepersonell sin erfaring med ASK- verktøy og/ eller strategier ved kommunikasjonsforsøk til pasienter som er kritiske syke pasienter om smerte på en intensivavdeling.
Metode	Kvantitativ tilnærming, bestående av en undersøkelse basert på seksten elementer som fokuserte på kunnskap og tilgang til ASK- strategier. To fokusgrupper ble gjennomført, bestående av fem helsepersonell.
Utvalg	Deltakerne var rekruttert på bakgrunn av deres kunnskap og ferdigheter som arbeidet på en intensivavdeling. 83 helsepersonell fra ulike profesjoner, 34 stk var hjelpepleiere (41%), Én var fysioterapeut (1,2%), Én var registrert sykepleier (1,2%), 33 stk var intensivsykepleiere (39,8%) og 14 stk var anestesileger (16,9%).
Hovedfunn/ Resultat	Analysen indikerer to hovedtema: 1. Kunnskap og bruk av ASK verktøy 2. Kommunikasjons barrierer
Kvalitetsvurdering	Styrker: A) Ulike profesjoner sin kjennskap og kunnskap trekkes frem. B) Flere av undersøkelsene sine svar peker på noe ASK-benyttelse. Svakheter: A) Kun én intensivavdeling ble vurdert for studien. B) Studien har ikke begrenset målgruppe for studien, dermed er det uklart om studien fokuserer på barn og unge eller voksne og eldre. C) Studien viser til en signifikant forskjell når det gjelder administrering av beroligende legemidler, hvor mindre erfarne deltakere rapporterte mer regelmessig administrering av beroligende legemidler. Dette ses på en klar svakhet, da det omhandler å ikke forstå det tjenestemottakeren gir uttrykk for.
Etisk vurdering	Artikkelen henviser til den nasjonale forskriften som viser til at det ikke var nødvendig med etisk godkjenning, da sensitive opplysninger ikke skulle innhentes. Avdelingsleder ga samtykke til å kontakte helsepersonell og deltakernes samtykke ble antatt ved utfylling av spørreskjema.
Relevans	Studien er relevant til valgt problemstilling da funnene er med på å avdekke erfaring og bruk til ASK- verktøy og/eller strategier som viser til tjenestemottakeren sin rett til tilpasset kommunikasjon. Ved funn ble imidlertid kommunikasjonsbarrierer trukket frem og danner videre grunnlag for drøfting.

Tabell 7: Litteratormatrise 4

CINAHL	
Full referanse	Appelgren, M., Persson, K., Bahtsevani, C. & Borglin, G. (2021). <i>Swedish registered nurses' perceptions of caring for patients with intellectual and developmental disability: A qualitative descriptive study</i> . Health & social care in the community, 2022, Vol. 30 (3), s. 1064 – 1076. https://doi.org/10.1111/hsc.13307
Hensikt	Studien baserer seg på å beskrive sykepleiere sin oppfatning av omsorg til pasienter med intellektuell og utviklingshemming i hjemmepleie.
Metode	En kvalitativ metode, basert på intervjuer. Baserte seg på åpne spørsmål som ledet til eksempler underveis i beskrivelsene.
Utvalg	20 deltakere, søtten kvinner og tre menn. Den kliniske erfaringen hadde et gjennomsnitt på 15 år og ca 5,6 år i gjennomsnitt i arbeidet innenfor funksjonshemming. Tolv deltakere leverte kun omsorg til pasienter med funksjonshemming, mens de åtte andre leverte omsorg til et bredt spekter av hjemmesykepleiepasienter inkludert pasienter med funksjonshemming. Studien er plassert i Sør Sverige enten i en større by eller i en av de fire omkringliggende kommunene
Hovedfunn/ Resultat	Analysen identifiserer tre hovedtemaer: <ol style="list-style-type: none"> 1. Barrierer i det terapeutiske miljøet 2. Mangel på kunnskap om kommunikasjonsstrategier 3. Rettighetsperspektivet / Organisering av tjenestene
Kvalitetsvurdering	Styrker: A) Kun registrerte sykepleiere som arbeidet med pasientgruppen funksjonshemming kunne delta. B) Informantene varierte i kjønn, alder, utdanning og erfaring. Svakheter: A) Imidlertid overvekt av kvinner som deltok i studien, viser lite variasjonsbredde tross forskjellig utdanning og erfaring. B) Studien har ikke spesifisert målgruppen tjenesteyterne gir tjenester til.
Etisk vurdering	Alle deltakerne ga muntlig og skiftelige samtykke. Studien er gjennomført i samsvar med de etiske retningslinjene i Helsinki- erklæringen og ble godkjent av Regional Ethical Review Board i Lund
Relevans	Studien er relevant for valgt problemstilling da funnene i artikkelen legger vekt på barrierer i samhandlingen med personer med funksjonsnedsettelse. Tjenesteyterne sin evne til å reflektere over tjenestene som blir gitt, danner også grunnlaget for rettighetsspørsmål i videre drøftingsdel.

Tabell 8: Litteratormatrise 5

CINAHL	
Full referanse	Alsayedhassan, B., Lee, J., Banda, D, R., Kim, Y. & Griffin – Shirley, N. (2019). <i>Practitioners' perceptions of the picture exchange communication system for children with autism</i> . Disability and rehabilitation, 2021, Vol. 43 (2), s. 211 – 216. https://doi.org/10.1080/09638288.2019.1620878
Hensikt	Studien baserer seg på å undersøke utøvere (terapeuter og lærere) sin oppfatning av PECS, samt oppfattet betydning, fordeler og barrierer ved anvendelsen.
Metode	Kvantitativ metode, basert på en nettbasert undersøkelse, samt praktiske prøvetakningsmetoder. Gjennom selvrapportering skulle utøverne vise til sin kunnskap om PECS og vurdere deres viktighet i form av fordeler og ulemper i anvendelsen.
Utvalg	120 utøver, derav 44 lærere (36,7%) og 76 terapeuter (63,3%) Utøverne representerte relasjoner til barn og unge med autisme / funksjonshemming
Hovedfunn/ Resultat	Analysen identifiserer tre hovedtema: <ol style="list-style-type: none"> 1. Opplæringsbakgrunn / terapeutisk miljø 2. Oppfatning av viktigheten av PECS 3. Fordeler og barrierer i bruken
Kvalitetsvurdering	Styrker: A) Kun lærere og terapeuter som arbeidet med barn med autisme og/ utviklingshemming, deltok i studien. B) Belyser to utøvergrupper sine oppfatninger om PECS. C) Relativt stort utvalg av deltakere som gir validert i resultatdelen. Svakheter: A) Kun gjennomført nettbasert undersøkelse. B) Studien trekker selv frem en svakhet ved at utøverne ikke ble spurt om lengde og typen PECS trening de fikk. C) Ukjent hvordan kjønnsfordelingen var i utøvergruppene.
Etisk vurdering	Godkjent fra Institutional Review Board Samtykke ble innhentet for å delta i undersøkelsen
Relevans	Studien ble vurdert som relevant for min problemstilling, da funnene fra artikkelen peker mot viktighet av PECS, samt fordeler og barrierer i anvendelsen. Samt at studien legger til grunn to forskjellige utøvergrupper som arbeider med barn og unge med autisme eller funksjonshemming.

3.5 Analyse av empiri

Analysearbeidet er inspirert av Aveyards ((2019) tematiske analysemodell, som beskriver trinnvis hvordan en systematisk kan foreta en analyse av forskningsartikler (Thidemann, 2019, s.96).

Hver artikkel ble innledet ved å lese studiene grundig for å skape et overordnet perspektiv på artiklenes innhold. Prosessen ble gjentatt flere ganger for å skape et overblikk og en forståelse av innholdet. Basert på valgt problemstilling, skulle informasjonen som ble innhentet fra artiklene samsvare med ønsket funn for videre analyse av artiklene. Gjennom en slik tilnærming ble sentrale temaer identifisert, og hovedtemaene ble tydeliggjort. For å sortere tema i resultatdelen fra hverandre, ble Aveyards (2019) tematiske analysemodell benyttet. Analysemodellen fremholder bruk av fire ulike markeringstusjer for å identifisere de ulike temaene. Første tema som ble identifisert var «Barrierer som følge av manglende erfaring og opplæring i alternativ og supplerende kommunikasjon». Alle artiklene som inneholde noe som antas å være barrierer som følgende av manglende erfaring opplæring, ble markert med markeringstusjen. Videre ble det notert ned relevante ord som oppsummerte hovedpoengene i hver resultatdel.

Det ble opprettet en tabell basert på sammenligning av tema. Et nyttig hjelpemiddel i sorteringsarbeidet, med gransking, vurdering og endring av tema (Thidemann, 2019, s.97-98). Arbeidet ble kontrollert ved bruk av at temainnholdet samsvarte med temaoverskriftene, eller om det måtte plasseres under et annet tema eller som et eget. Tabellen ga oversikt over likheter og ulikheter i materialet, samt sammenhenger og fellestrekk (Thidemann, 2019, s.93). De tre hovedtemaene som til slutt sto igjen, belyser i ulik grad problemstillingen «Hvilke erfaringer og holdninger har tjenesteytere som arbeider med barn og unge til alternativ og supplerende kommunikasjon i tjenesteytingen?». Temaene som ble oppført i tabell 9, viser til følgende hovedtema: (1) Barrierer som følge av manglende erfaring og opplæring i ASK, (2) Omgivelser som fremmer bruk av alternativ og supplerende kommunikasjon og (3) Tjenesteyteren sin rolle og ansvar i tjenesteytingen.

Tabell 9: Sammenligning av tema

TEMA oversikt	Barrierer knyttet til manglende erfaring og opplæring i ASK	Omgivelser som fremmer bruk av ASK	Tjenesteyteren sin rolle og ansvar i tjenesteytingen
Artikkel 1 Simmons et al, 2019	•	•	•
Artikkel 2 Prynallt – Jones et al, 2018	•	•	•
Artikkel 3 Jannson et al, 2019	•	•	
Artikkel 4 Appelgren et al, 2021	•	•	•
Artikkel 5 Alsayedhassan et al, 2019	•	•	•

4.0 Redegjøring av resultater

De kommende kapitlet vil inneholde en beskrivelse av funn fra de fem fagfelleverderte vitenskapelige artiklene som utgjør oppgavens grunnlag av empiri. Det ble som nevnt tidligere utarbeidet tre hovedtemaer, og kapittelets oppbygging vil baseres på dette.

4.1 Barrierer i bruken av alternativ og supplerende kommunikasjon strategier, verktøy og/ eller metoder, som følge av manglende erfaring og opplæring.

Fire av de utvalgte studiene indikerte barrierer knyttet til bruk av ASK strategier, verktøy og/ eller metoder, grunnet manglende erfaring og opplæring. Studien gjennomført av Simmons et al (2019) viser til at kun tjuetre tjenesteytere hadde mottatt og/ eller gjennomført et pasient- leverandør kommunikasjonskurs. Videre kunne Simmons et al (2019) sine funn indikere til at under femti prosent av tjenesteyterne benyttet seg av ASK strategier, verktøy og/ eller metoder, selv om tjenesteyterne hadde tilgang. Det trekkes også frem tjenesteyterne sin variasjon i utdanning og dermed opplæringsbakgrunn (Simmons et al, 2019, s.569-571). Prynallt- Jones et al (2018) presenterte bruk av blant annet PECS i sin samhandling med barn og unge som var kommunikasjonssårbare, barrieren oppsto for tjenesteyterne da de skulle imøtekomme barn og unge som benyttet seg av non- verbale uttrykksformer (Prynallt- Jones et al, 2018, s.95-97). Jansson et al (2019) sine funn rapporterte kjennskap og benyttelse av ASK strategier, verktøy og metoder, men på bakgrunn av ulik erfaring og opplæringsbakgrunn oppsto det barrierer knyttet til bruken av ASK (Jansson et al. 2019, s.66-68). I studien fra Appelgren et al (2021) indikerte barrierene sto ovenfor ved at tjenesteyterne hadde manglende erfaring og opplæring i hvordan kommunisere med kommunikasjonssårbare barn og unge i tjenesteytingen (Appelgren et al, 2021, s.1069- 1070).

4.2 Omgivelser som fremmer bruk av alternativ og supplerende kommunikasjon.

Funnene fra fire av de utvalgte studiene indikerte hvordan ASK kunne fremmes på bakgrunn av deres omgivelser. Studien gjort av Simmons et al (2019) rapporterte at 57,45 prosent av tjenesteytere som samhandlet med tjenestemottaker som var kommunikasjonssårbare, hadde pålitelighet til ASK strategier, verktøy og/ eller metoder for å bidra til kommunikasjonseffektiviteten deres, tross begrenset kunnskap og tilgang om emnet (Simmons et al, 2019, s.569-571). Prynallt- Jones et al (2018) sin studie understreket behovet for sosial støtte, for å gi en følelse av selvtillit i arbeidet med kommunikasjonssårbare barn og unge som benytter seg av ASK strategier, verktøy og/ eller metoder (Prynallt- Jones et al, 2018, s.95-97). Til likhet med de overnevnte studiene trekker Appelgren et al (2021) frem viktigheten av kontinuitet, tillit og langsiktige relasjoner i arbeidet blant barn og unge som er kommunikasjonssårbare (Appelgren et al,

2021, s.1069- 1070). Alsayedhassan et al (2019) sine funn indikerte også til belysning om viktigheten til å innføre ASK strategien, verktøyet og/ eller metoden PECS i skole sammenheng (Alsayedhassan et al, 2019, s.213 -214).

4.3 Tjenesteyterens rolle og ansvar.

Sentralt funn fra tre av studiene pekte på tjenesteyterne sin erfaring med kommunikasjonsforsøk og hvordan det påvirket deres utførelse av arbeidet. Simmons et al (2019) rapporterte at tjenesteyterne oppga i hele 58,70 prosent av tilfellene med kommunikasjonsforsøk med kommunikasjonssårbare barn og unge, rettes samhandlingen direkte mot foreldre eller andre omsorgspersoner, fremfor den aktuelle tjenestemottakeren. På bakgrunn av dette rapportertes det i hele 82,86 prosent at tid var en barriere for at kommunikasjonstilpasninger ikke ble gjennomført (Simmons et al, 2019, s.569-571). Prynallt- Jones et al (2018) fremhevet også barrieren tid som en konsekvens for at tjenesteyterne ikke evnet å imøtekomme barn og unge som var kommunikasjonssårbare (Prynallt- Jones et al, 2018, s.95-97). Dette reflekteres også i studien gjennomført av Appelgren et al (2021) hvor tidsbarrieren fremholdes som en manglende evne til å anerkjenne og lytte til barn og unge som er kommunikasjonssårbare (Appelgren et al, 2021, s.1069- 1070).

5 Diskusjon

I dette kapittelet vil drøfting av teoretisk rammeverk og funnene fra forskningsartiklene drøftes opp mot hverandre. Drøftingen vil ta utgangspunkt i Thidemann (2019) sin henvisning til Toulmin (1958) sin argumentasjonsmodell, som baserer seg på hvordan strukturere argumenter knyttet til ulike saksforhold i skriftlige oppgaver (Thidemann, 2019, s.110-113). Diskusjonen tar utgangspunkt basert på vernepleierperspektiv og vil sammen med de overnevnte faktorene bidra til å undersøke og besvare oppgavebesvarelsen sin problemstilling. Problemstillingen som ble presentert innledningsvis og skal undersøkes videre er: *«Hvilke erfaringer og holdninger har tjenesteytere som arbeider med barn og unge til alternativ og supplerende kommunikasjon i tjenesteytingen?»*.

5.2 Barrierer som følge av manglende erfaring og opplæring i alternativ og supplerende kommunikasjon

Flere av studiene presenterte funn relatert til manglende erfaring og opplæring knyttet til ASK strategier, verktøy og/ eller metoder i sin tjenesteyting. Dette i seg selv trenger ikke å ses som en barriere for kommunikasjonsintraksjoner, men det presenteres som en barriere ved at det resulterte i at tjenesteyterne heller valgte å kommunisere direkte til foreldre eller andre omsorgspersoner istedenfor tjenestemottakeren selv. Light (1989) fremhevet tjenesteyterens evne til god kommunikativ kompetanse, og baserer seg på tjenesteyteren sin kunnskap og ferdighet til å tilpasse seg etter kommunikasjonssituasjonen med tjenestemottaker (Næss & Karlsen, 2015). Dette kan ses sammen med tjenesteyterne sin varierte erfaring og holdning i arbeidet med kommunikasjons tilpasninger. Tjenesteyterne sine ulike erfaringer og opplæringer kan føre til at noen opplever motivasjon og trygghet i arbeidet med ulike ASK strategier, verktøy og/ eller metoder, mens andre tjenesteytere synes det er krevende å finne motivasjon i forståelsen av anvendelsen. Tjenesteyterne bør anses som viktige kommunikasjonspartnere for barn og unge som er kommunikasjonssårbare, og på bakgrunn av det kunne oppleve mening og mestring ved bruk av ASK strategier, verktøy og/eller metoder. Dette er noe som krever at tjenesteyteren får mulighet til å videreutvikle sin kommunikasjonskompetanse ved bistand av opplæring, kontinuitet og tilstrekkelig med tid i arbeidet. For at tjenesteyteren skal komme inn i en rutine hvor de opplever motivasjon som bidrar til at tjenesteyterne tar i bruk ulike ASK strategier, verktøy og/ eller metoder basert på hvilken kommunikasjonssituasjon de står ovenfor. En forutsetning vil tyde på tjenesteyterne sitt ferdighetsnivå som gjør dem i stand til å mestre kommunikasjonssituasjonen sine krav til utførelse. Tjenesteyterne i studien til Prynallt-Jones et al (2018) kan forsøkes å settes i lys av dette ettersom de uttrykte barriere knyttet

til tjenesteyterne sin evne til å imøtekomme barn og unge som benyttet seg av non-verbale uttrykksformer, som for eksempel PECS (Prynallt- Jones et al, 2018, s.95-97).

Basert på kunnskap om ASK strategier, verktøy og/ eller metoder for å fremme samhandling blant barn og unge som er kommunikasjonssårbare, anses Næss og Karlsen (2015) sitt utsagn om brukere av ASK sin manglende mulighet til å uttrykke egne synspunkter og ta del i valg som tas på vegne av tjenestemottakeren selv. Barrierer knyttet til manglende erfaringer og holdninger hos tjenesteyterne ble presentert som funn i flere studier. Dette gjerne i form av tjenesteyterne sin manglende kunnskap i tilgangen på ASK strategier, verktøy og/ eller metoder i deres tjenesteyting. Dette funnet var basert på de tjenestemottakerne som da ikke fikk anledning til å uttrykke seg ved hjelp av tilrettelegging. En av de viktigste måtene ASK strategier, verktøy og/ eller metoder kunne benyttes i barn og unge sin hverdag er gjennom tilpasninger i miljøet hvor tjenestemottakeren oppholder seg og får muligheten til å uttrykke egne synspunkter i form av gester, kroppsspråk eller benyttelse av lav- eller høyteknologiske strategier, verktøy og/ eller metoder. Dette er noe som kan bidra til diskusjon rundt om tjenesteyterne hadde tilpasset sine kommunikasjonstraksjoner eller forsøk å fremme tjenestemottakerne sine styrker om dette ville bidratt til direkte kommunikasjonsforsøk blant tjenestemottakerne. Dersom tjenesteyterne skal kunne bli stødigere kommunikasjonspartnere og arbeidet etter prinsipper fra GAP-modellen, kan det tenkes at tjenesteyternes rolle er svært viktig. Dette med tanke på tjenesteyterne sitt ansvar og rolle i å legge til rette for og redusere barrierer i tjenestemottakeren sin hverdag. Det på bakgrunn av at GAP-modellen fremholder å styrke den enkelte tjenestemottaker eller redusere samfunnets krav for å kunne redusere gapet (Brask et al, 2016). Noe som kan anses å bidra til barn og unge som er kommunikasjonssårbare sin rett til å uttrykke egne meninger, tilgang på informasjon, samt delta i offentlige liv, på lik linje med andre mennesker.

5.3 Omgivelser som fremmer bruk av alternativ og supplerende kommunikasjon

Tjenesteytere i flere av studiene rapporterte om pålitelighet til ASK strategier, verktøy og/ eller metoder for å imøtekomme barn og unge som var kommunikasjonssårbare bedre. Disse funnene kan ses som blant annet psykologiske faktorer som påvirker tjenesteyterne sin motivasjon og holdning. Funne omhandlet blant annet mangel på sosial støtte i arbeidet med ASK og kommunikasjonssårbare barn og unge, og som nevnt tidligere pekte store deler av funnene på tjenesteyterne sin manglende erfaring og opplæring. Dette er faktorer i omgivelsene som kan tenkes å påvirke samspillet mellom tjenesteytere, men også i samhandlingen med tjenestemottakeren. Her kan det muligens tenkes at barn og unge sin

manglende evne til å uttrykke egne meninger og synspunkter, kan ses opp mot manglende tilpasninger som fremmer deltakelse, inkludering og mestring i hverdagslivet. Ved tjenesteyterne sin manglende evne til å benytte ASK strategier, verktøy og/ eller metoder som kan fungere som viktige bidragsyttere i tjenestemottakeren sitt hverdagsliv, vil heller ikke tjenesteyterne bevisstgjøres i hvordan de kan imøtekomme barn og unge på en bedre måte som fremmer samhandling og kommunikasjonskompetanse.

Dersom tjenesteyterne ikke legger til rette for kommunikasjonstilpasninger, slik at barn og unge som er kommunikasjonssårbare får muligheten til å delta på lik linje med andre barn. Kan det tenkes at det vil påvirke tjenesteyterne sin evne til å fremme informasjon og kommunikasjon som er tilpasset tjenestemottakeren. Da med tanken om tjenesteyteren sin forutsetning for å gjennomføre ulike ASK strategier, verktøy og/ eller metoder, som er med på å redusere gapet og fremme tjenestemottakeren sine ferdigheter, ved at både tjenesteyteren og tjenestemottakeren vil opparbeide erfaringer og holdninger. Det kan da tenkes at disse barrierene i omgivelsene vil kunne bidra til å skape barrierer knyttet til tjenestemottakeren sin anvendelse av ASK strategier, verktøy og/ eller metoder, som videre vil kunne bidra til å skape lav grad av overførbare strategier knyttet til tilgjengelig informasjon og kommunikasjon. Gjennom tjenesteyterne sin manglende erfaring i kommunikasjonstilpasninger med tanke på sender og mottaker, kan dette ses som en ytterligere barriere for omgivelser som fremmer bruk av ASK i hverdagslivet, men ved å diskutere om det var eller ble en barriere. Flere faktorer kan tolkes sammen og utgjorde tverrfaglig samarbeid. Da det i den grad tjenesteyterne ikke har fått opparbeidet seg de ferdigheter som trengs for å mestre ulike kommunikasjons strategier, verktøy og/ eller metoder som baserer seg på ASK. Dette ses opp mot tjenesteyterne sin manglende erfaring mot å arbeide for å oppnå et fellesmål, som kan anses å være en viktig holdning slik at tjenesteyterne kan tilpasse seg tjenestemottakerne bedre på bakgrunn av en felles forståelse i hvordan imøtekomme tjenestemottakeren. Pasient- og brukerrettighetsloven §3-5 (1999) trekkes frem, da det omhandler informasjonen sin form skal være tilpasset mottakerens individuelle forutsetning (Pasient- og brukerrettighetsloven, 1999, §3-5). Dette kan tenkes å gjøre kommunikasjonstilpasninger til en faktor som vil påvirke om tjenestemottakeren får muligheten til å påvirke eget liv, men som kan diskuteres om det er andre barrierer eller barrierer i omgivelsene som har skapt denne forståelsen til grunn. Noe som da enkelte studier peker på i form av mislykkede kommunikasjonsforsøk og videre utgjort liten bruk av strategier, verktøy og/ eller metoder knyttet til ASK.

5.4 Opprettholdelse av alternativ og supplerende kommunikasjon i tjenesteytingen

Det krever samhandling mellom blant annet ulike tjenesteytere for å kunne ta i bruk ASK strategier, verktøy og/ eller metoder, for at barn og unge som er kommunikasjonssårbare skal imøtekommes. Ettersom ASK vil kreve strukturelle forhold som kompetanse og erfaring, kan tverrprofesjonelt samarbeid spille en stor rolle i hvordan opprettholdelsen av bruken i ASK fremholdes. Tilnærmingen legger samarbeid med ulike profesjoner til grunn for å løse en eller flere oppgaver, for å nå et felles mål (Brask et al, 2016). Noe som også blir nevnt i studien til Appelgren et al (2021), hvor tverrprofesjonelt samarbeid kan ha påvirkning på tjenesteyterne sin tjenesteyting (Appelgren et al, 2021, s.1069- 1070). Dette er noe som diskuteres iblant annet studien gjennomført av Prynallt- Jones et al (2019), hvor det presenteres blant annet barrierer i å støtte barn og unge som er kommunikasjonssårbare best mulig (Prynallt- Jones et al, 2018, s.95-97). Dette er noe som kan få en til å drøfte over tjenesteyterne sin manglende arenaer for å utvikle forståelsen av ulike grupper som benytter seg av ASK. Temaet belyses godt gjennom Tetzchner og Martinsen (2002) sin beskrivelse av uttrykksgruppen, utviklingsgruppen og språkalternativ gruppen, som alle fremholder ulike måter å benytte seg av strategier, verktøy og/ eller metoder. Kun Prynallt- Jones et al (2018) og Alsayedhassan et al (2019) kunne presentere bruk av en ASK-metode, nemlig PECS. Funn i studien gjort av Alsayedhassan et al (2019) kunne presentere bruk av ASK- metoden PECS, som et positiv tilskudd i barna sin bedret evne i kommunikasjon da de evnet å be og/ eller kommentere ved bruk av PECS (Alsayedhassan et al, 2019, s.213-214).

Som Nordlund et al (2016) understreker har systematisk arbeid en grunnleggende funksjon for å kunne opprettholde og videreutvikle ASK strategier, verktøy og/ eller metoder. Dette på bakgrunn av å kartlegge tjenestemottakeren sitt behov for ASK strategier, verktøy og/ eller metoder, som gjør at tjenesteyterne kan planlegge tjenesteytingen, som kan anses å ha en overføringsverdi til tjenestemottakeren som kan danne evaluering av fungering av valgt ASK strategi, verktøy og/ eller metode. Ettersom GAP- modellen er et viktig vernepleier perspektiv å ha i bunn, er det å anses som et sentralt holdepunkt for tjenesteyteren sin kontinuerlige vurdering om «riktig» strategi, verktøy og/ eller metode benyttes, med formål om å styrke tjenestemottakeren. Men også i lys av tjenesteyterne sin bevisstgjøring i hvorfor en benytter seg av alternative og supplerende kommunikasjonsstrategier for å fremme samspill. Det vil i flere tilfeller vise seg at én tjenesteyter kan ikke alene arbeide mot anvendelsen av ASK strategier, verktøy og/ eller metoder, en er avhengig av et tverrprofesjonelt samarbeid som baserer seg på å arbeide mot et felles mål for å oppnå likt resultat. På den ene siden er dette med på å styrke tjenesteyterne sin erfaring i møte med kommunikasjonssårbare barn og unge, men på den

andre siden bidrar det til å danne holdninger som kan anses å støtte bruken av ASK i tjenesteytingen med tjenestemottakeren. Studien gjort av Appelgren et al (2019) presenterte funn som indikerte til tjenesteyterne sitt behov for kontinuitet, tillit og langsiktige relasjoner for å kunne bidra til å redusere gapet som tjenestemottakerne sto ovenfor (Appelgren et al, 2019, s.1069- 1070). I den sammenheng kan funn fra Prynallt-Jones et al (2018) fremholde tjenesteyterne sin evne til å videreutvikle arenaer til barn og unge, slik at deres sosiale liv opprettholdes (Prynallt- Jones et al, 2018, s.95-97). På en annen side presenterer studien gjort av Alsayedhassan et al (2019) peke mot tjenesteyterne sin motivasjon basert på opplæring gitt av erfarende tjenesteytere, som bidro til at bruken av metoden PECS ble enklere å utvikle i tjenesteytingen (Alsayedhassan et al, 2019, s.213-214).

Det ble presentert flere opplevde barrierer som antas å påvirke barn og unge som var kommunikasjonssårbare, sin deltakelse på lik linje med andre mennesker gjennom studien. Disse barrierene ble forsøkt å sett opp mot hverandre gjennom GAP-modellen og ved bruk av annen teori. Flertallet av barrierer for kommunikasjonssårbare barn og unge, finner sted i omgivelsene rundt barn og unge. Det presenteres både tjenesteyterne sine personlige barrierer og barrierer i omgivelsene ved arenaer som ikke er tilpasset kommunikasjon og informasjon ut fra den enkelte tjenestemottaker sitt behov. Samlet sett kan det tenkes at det fører til lavere deltakelse, mestring og inkludering av barn og unge som er kommunikasjonssårbare. Hovedfokuset for innsamlet empiri var å diskutere om barrieren er en faktor som har oppstått grunnet omgivelsene der barn og unge befinner seg. Kommunikasjonssårbare barn og unge diskuteres som en barriere i møte med tjenesteytere, fordi tjenesteytere ikke evner å imøtekomme denne målgruppen grunnet manglende erfaring og holdning til bruk av ASK strategier, verktøy og/ eller metoder. Det presenteres som en grunn at tjenesteyterne ikke gjennomfører kommunikasjons-tilpasninger, på bakgrunn av manglende tid. På en annen side presenteres budskapet sender og mottaker ved kommunikasjonskompetanse, hvor tjenesteyteren sin tilpasning av informasjon og kommunikasjon fremholder hvordan fremme ASK brukere sin stemme. Funnene tar blant annet for seg kommunikasjonsforsøk som rettes i nesten 60 prosent av tilfellene kun til foreldre eller andre omsorgspersoner, enn tjenestemottakeren selv. Ved manglende erfaring og holdning om hva som påvirker tjenesteyteren sin tjenesteyting som kan bidra til å redusere gapet som tjenestemottakeren opplever, kan det anses som en barriere i tjenestemottakeren sin hverdag.

5.5 Metodiske overveielser

Videre vil det vurderes svakheter og styrker i oppgavebesvarelsen, basert på de fem utvalgte forsknings artiklene og annet teoretisk rammeverk. Svakheter og styrker vil vurderes ut fra oppgavebesvarelsen min.

Datamaterialet fra de utvalgte forsknings artiklene var fra land som Sverige, England og USA, som også er industrielle land og som kan knyttes til Norge. Ved engelsk datamateriale kan det medføre mistolkning ved oversettelse av innholdet, noe som kan bidra til en svakere analyse. Litteraturstudien inkluderer to kvalitative forskningsmaterieill, for å belyse tjenesteytere sine erfaringer og holdninger knyttet til personlig oppfattelse (Thidemann, 2019, s.76). Én studie inkluderte både kvalitativ- og kvantitativ metode, dette kan være med på å stryke funn fra artikkelen da den baserer seg på både innhentet undersøkelses materieill og intervjudata. Mens resterende to forsknings artikler baserte seg på kvantitativ metode, for å vise til målbare oppfattelse av ASK benyttelse og/ tilgang i tjenesteytingen (Thidemann, 2019, s.75-76). Et forbedringspotensial ville vært og funnet flere kvalitative studier som oppga mer om erfaringer og holdninger, for å bruke det mer aktivt i drøftingskapitlet. Oppgavebesvarelsen inkluderer fem forsknings bidrag fra 2018 – 2021 og empirien er vurdert som aktuell ettersom de presenterte funnene også kan tenkes å være aktuelle utfordringer i dag. Artiklene ble inkludert på bakgrunn av den aktuelle problemstillingen, da de beskrev tjenesteytere sin erfaring og holdning knyttet til ASK bruk i tjenesteytingen. På bakgrunn av ønske om å inkludere flere former for alternativ og supplerende kommunikasjon, ble det ikke satt begrensinger i forhold til ulike strategier, verktøy og/eller metoder.

På en side kan en svakhet hos tre av forsknings artiklene indikere en liten utvalgsstørrelse basert på en variasjon på sju til førtiseks tjenesteytere, samt manglende datamaterieill om kjønnsfordeling. På en annen side kan en styrke hos to av forsknings artiklene vise til en større utvalgsstørrelse basert på en deltakerstørrelse mellom åttitre til hundre og tjue. Barn og unge som benytter seg av alternativ og supplerende kommunikasjon krever kontinuerlig oppfølging og resurser for å kunne danne god samhandling mellom tjenestemottaker og tjenesteyter. På bakgrunn av dette er det viktig at studier som skal gjennomføres, tilpasses populasjonen for å sikre valide og reliable funn fra data. Dette viser seg eksempelvis ved kjønnsfordeling, hvor enkelte studier ikke har oppgitt fordelingen blant kvinner og menn.

6 Konklusjon

Erfaringer og holdninger kan ses som en utfordring som påvirker tjenesteyterne sin mulighet for kommunikasjonstilpasninger blant barn og unge som er kommunikasjonssårbare. Flere av disse kommunikasjons-barrierene kan anses å løses ved tilrettelegging av omgivelsene eller gi opplæring knyttet til bruken av ASK strategier, verktøy og/ eller metoden. Ved å undersøke hvilke erfaringer og holdninger tjenesteytere som arbeider med barn og unge har knyttet til ASK strategier, verktøy og/ eller metoder. Kan det da tenkes at en senere vil kunne legge mer og bedre til rette for barn og unge som er kommunikasjonssårbare, ettersom man har mer erfaring om faktorer som påvirker den.

Kommunikasjonssårbarhet blant barn og unge er en utbredt utfordring i Norge som velferdsstat og på verdensbasis. Hvilken erfaring og holdning tjenesteyterne har til Alternativ og Supplerende kommunikasjon vil variere fra tjenesteyter og det kan en tenke som ens utfordringer og forutsetninger. Vernepleiere setter søkelys på å redusere gapet mellom individuelle forutsetninger og samfunnets krav, og dette er noe som kan tenkes å bidra til å bedre kommunikasjonstraksjoner med kommunikasjonssårbare barn og unge. Denne studien har presentert funn basert på barrierer som følgende av manglende erfaring og opplæring i ASK strategier, verktøy og/ eller metoder, omgivelser som fremmer bruk av ASK og til slutt tjenesteytere sin rolle og ansvar i tjenesteytingen. På denne måten kan en tenke at litteraturen viser vernepleierens sentrale rolle, ettersom vi som fagpersoner har kunnskap knyttet til samspillet mellom individ, omgivelser og helse.

7 Referanseliste

Alsayedhassan, B., Lee, J., Banda, D, R., Kim, Y. & Griffin – Shirley, N. (2019). *Practitioners´ perceptions of the picture exchange communication system for children with autism*. Disability and rehabilitation, 2021, Vol. 43 (2), s. 211 – 216.
<https://doi.org/10.1080/09638288.2019.1620878>

Appelgren, M., Persson, K., Bahtsevani, C. & Borglin, G. (2021). *Swedish registered nurses´ perceptions of caring for patients with intellectual and developmental disability: A qualitative descriptive study*. Health & social care in the community, 2022, Vol. 30 (3), s. 1064 – 1076.
<https://doi.org/10.1111/hsc.13307>

Bakken, T, L (red.). (2022). *Håndbok i miljøterapi. Til barn og voksne med kognitiv funksjonshemming* (2 utg.). Fagbokforlaget: Bergen.

Brask, O, D., Østby, M. & Ødegård, A. (2017). *Vernepleierens kjerne roller. En refleksjonsmodell*. (2 utg.). Fagbokforlaget: Bergen.

Helsebibiloteket (2016, 3. juni). 4.1 Sjekklistene. Helsebibiloteket. Hentet 20.april:
<https://www.helsebiblioteket.no/innhold/artikler/kunnskapsbasert-praksis/kunnskapsbasertpraksis.no/4.kritisk-vurdering/4.1-sjekklistene>

Jansson, S., Martin, T, R, S., Johnson, E. & Nilsson, S. (2019). *Healthcare professionals´ use of augmentative and alternative communication in an intensive care unit: a survey study*. Intensive & critical care nursing, 2019, Vol. 54, s. 64 – 70.
<https://doi.org/10.1016/j.iccn.2019.04.002>

Kanalregisteret. (u.å.). Register over vitenskapelige publikasjonskanaler. Hentet 01.mai
<https://kanalregister.hkdir.no/publiseringskanaler/Forside>

Nordlund, I., Thorsen, A. & Linde, S. (2015). *Innføring i vernepleie: kunnskapsbasert praksis, grunnleggende arbeidsmodell*. Oslo: Universitetsforlaget

NOU 2016: 17 (2016). På lik linje: åtte løft for å relisere grunnleggende rettigheter for personer med utviklingshemming. Barne- og likestillingsdepartementet. Hentet 23.mai
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2016-17/id2513222/>

NOU 2005:8. (2005). *Likeverd og tilgjengelighet: Rettslig vern mot diskriminering på grunnlag av nedsatt funksjonsevne. Bedret tilgjengelighet for alle*. Justis- og politidepartementet. Hentet 23.mai <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2005-8/id390520/>

Næss, K. – A.B. & Karlsen, A.V. (2015). *God kommunikasjon med ASK- brukere (kap 1, s. 15 – 45)*. *God kommunikasjon med ASK-brukere*. Fagbokforlaget: Oslo

Pasient- og brukerrettighetsloven (1999). Lov om pasient- og brukerrettigheter. (LOV-1999-07-02-63) Lovdata. Hentet 13.mai: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-63?q=pasient%20og%20brukerrettighetslover>

Prynallt – Jones, K, A., Malcolm, Carey. & Doherty, P. (2018). *Barriers facing social workers undertaking direct work with children and young people with a learning disability who communicate using non- verbal methods*. The British journal of social work, 2018, Vol. 48 (1), s. 88 – 105. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcx004>

Regjeringen. (2006). *Konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (13.12.2006)*. Regjeringen. Hentet 23.mai https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/sla/funk/konvensjon_web.pdf

Røkenes, O. H. & Hanssen, P. H. (2012). *Bære eller bryte. Kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker* (3 utg). Fagbokforlaget.

Simmons, A., McCarthy, J., Koszalinski, R., Reilly, K. & Hamby, E. (2019). *Knowledge and experiences with augmentative and alternative communication by paediatric nurses: a pilot study*. Disability and rehabilitation: Assistive Technology, 2021, Vol. 16 (6), s. 567 – 579. <https://doi.org/10.1080/17483107.2019.1685015>

Skarstad, K. (2019). *Funksjonshemmedes menneskerettigheter. Fra prinsipper til praksis*. Universitetsforlaget: Oslo.

Statped. (2021). Hva er alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK). Hentet 10. mai: <https://www.statped.no/ask/hva-er-alternativ-og-supplerende-kommunikasjon-ask/#no-46837-0->

Søk & skriv. (16.05.2023). *Argumentere, redegjøre og drøfte*. Hentet 21. mai: <https://www.sokogskriv.no/skriving/argumentere-redegjore-drofte.html#redegj%C3%B8r-og-dr%C3%B8ft>

Søk & skriv. (16.05.2023). *Oppbygging av en oppgave*. Hentet 21. mai: <https://www.sokogskriv.no/skriving/oppbygning-av-en-oppgave.html#sammendrag-og-forord>

Thidemann, I - J. (2019). *Bacheloroppgaven for sykepleiestudenter. Den lille motivasjonsboken i akademisk oppgaveskriving* (2 utg.). Universitetsforlaget: Oslo

Von Tetzchner, S. (2019). *Barne- og ungdomspsykologi. Typisk og atypisk utvikling*. Gyldendal Akademisk: Oslo

Von Tetzchener, S. & Martinsen, H. (2002). *Alternativ og supplerende kommunikasjon. En innføring i tegnspråkopplæring og bruk av kommunikasjonsmidler for mennesker med språk- og kommunikasjonsvansker*. Gyldendal Akademisk: Oslo

